

PERSIDA BEC

**A HISTORY OF MUSIC AND COPYRIGHT, FROM PLATO TO
PHARRELL WILLIAMS**

Persida Bec

Babes-Bolyai University, Doctoral School of Philosophy, Cluj, Romania

Email: bec.persida@gmail.com

Abstract: The book *Theft! A History of Music*, by James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki contains a graphic novel, made in the form of a comic strip, in which humor and irony are excellently combined in telling an important part of the history of music, which spans over 2000 years of this, since the time of Plato. This novel carefully selects the important parts of the history of music, especially the copyright issues, choosing to show a neglected history of music, entering some contestable parts (for instance, those that take into account race-related motivations, as well as motivations connected to gender, religion, politics or law). For those who want to learn, to overcome their own ignorance, the fact that music did not begin with YouTube videos and that a DJ's turntables are not the initiators of music, this book presents some important stages that music history has gone through.

Keywords: comics, history, music, copyright, score, heritage, artist, stages.

**O ISTORIE A MUZICII ȘI A DREPTURILOR DE AUTOR, DE LA
PLATON LA PHARRELL WILLIAMS**

Rezumat: Cartea *Furt! O istorie a muzicii*, de James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki are în cuprinsul ei un roman *grafic*, realizat sub forma unei benzi desenate, în care umorul și ironia sunt excelent îmbinate în relatarea unei părți importante din istoria muzicii, care parcurge peste 2000 de ani din aceasta, încă din vremea lui Platon. Acest roman selectează minuțios părțile importante din ceea ce înseamnă istoria muzicii, cu precădere pe aspectele consacrate drepturilor de autor, alegând să arate și o istorie neglijată a muzicii, intrând în părți mai puțin plăcute ale acestora care iau în considerare motivații legate de rasă, dar și de gen, religie, politică sau lege. Pentru cei

care vor să învețe, ieșind din propria ignoranță, faptul că muzica nu a început odată videoclipurile de pe YouTube și că platanele unui DJ nu sunt inițiatorii muzicii, cartea aceasta arată unele etape importante prin care a trecut istoria muzicii.

Cuvinte-cheie: bandă desenată, istorie, muzică, drept de autor, partitură, moștenire, artist, etape.

Sub forma unui roman de bandă desenată foarte creativ și ornată umoristic, *Furt! O istorie a muzicii* aduce în prim-plan o parte importantă din istoria muzicii încă din vremea lui Platon, care susținea că inovația muzicală reprezintă un pericol pentru stat și societate¹. Această carte parcurge peste 2000 de ani din istoria muzicii. De ce *Furt!*?, poate pentru că acesta e modul în care compozitorii, de-a lungul zecilor și miilor de ani, au ales să facă muzică. Cartea aceasta surprinde esența realității și bazele pe care creatorii de muzică au avut-o încă de la începuturile filosofiei muzicale – așa cum Platon a ales să vorbească despre muzică, așa cum a ajuns muzica rap la noi, așa cum creatorii de muzică clasică și-au creat compozițiile și interpretările lor pornind de la tot ceea ce au lăsat predecesorii lor.

Această bandă desenată, frumos creionată, selectează minuțios părțile importante din ceea ce înseamnă istoria muzicii, a dreptului de autor, alegând să arate o istorie neglijată a muzicii, intrând în părți mai puțin plăcute care iau în considerare motivații legate de rasă (unele persoane având de suferit din cauza rasei), dar și legate de gen, religie, politică sau lege. Pentru cei care vor să învețe, ieșind din propria ignoranță, faptul că muzica nu s-a născut odată cu videoclipurile de pe YouTube și că platanele unui DJ nu reprezintă inițiatorii muzicii, cartea aceasta arată unele etape importante prin care a trecut istoria muzicii. De asemenea, în carte mai apare un element important, și anume ideea de a controla muzica, de a restrânge împrumutul și creșterea culturală (mai ales) a muzicii. În tot acest proces filosofia, religia, politica ajută la comprehensiunea interpretării tuturor fenomenelor muzicale.

Pe acest tărâm al benzilor desenate apar trei gazde. Este vorba de un compozitor care este și muzicolog, istoric, având în plus o mașină mișto²; de o femeie care îmbină munca de jurist cu amintirea că pe când era o simplă fetiță făcea pian, și de un al treilea personaj care în tinerețe a condus o trupă numită Meat & The Tenderizers³, dar după ce a crescut a dat la Drept. Cele trei personaje care conduc cititorul prin *Furt! O istorie a muzicii* cercetează împreună sfera problemelor din carte, preocupându-se

obsesiv de tărâmul artei muzicale. Ele intră în această lume, uneori ieșind din sfera gravitației, și lăsându-se captivate de lumea mitico-fantastică, manifestând cu toate o curiozitate debordantă. Încă de la început se susține ideea existenței unei linii extrem de fine între libertate și control în domeniul public în ceea ce privește muzica.

Până să ajungă pe CD-uri sau chiar pe YouTube, muzica era (și mai este) înregistrată pe partituri – acestea reprezentând notația muzicală. „Prima notație de care știm e mai veche – 1400 î.Hr. în Mesopotamia (...), deci grecii au folosit cu siguranță notația, deși pare că nu frecvent – ca o înregistrare istorică a cântecelor, nu ca un procedeu utilizat zilnic de muzicieni.”⁴ Cei trei ghizi descriu muzica greacă drept o „ceartă prin improvizație” cu privire la unele teme comune. În același timp, ei aduc în discuție modurile grecești, dintre care Platon acceptă și aprobă doar două (modul dorian și cel frigian), pe când Aristotel este mai flexibil și-l include și pe cel de-al treilea (modul lidian).⁵ Se discută, totodată, ideea lui Glaucon de a interzice anumite instrumente muzicale care permit inovația – în cetate era permisă doar folosirea harpei și a lirei, pe când la țară era permisă și folosirea fluierului.

Pe când cei trei ghizi ajung în Franția, altfel spus Franța, pe la 760 d. Hr., aceștia se întâlnesc cu niște călugări și află despre *Școala de cântăreți* a Papei. În această parte se amintește că, deși o venera, bisericii îi era frică de muzică. Sfântul Augustin a spus că se temea de plăcerea simțită când cânta, dar credea și că „muzica îi poate aduce pe păcătoși către Dumnezeu.”⁶ Așadar, se pare că în continuare inovația era pusă sub restricție. Pentru a controla mai ușor muzica prin timp și spațiu s-a schimbat notația muzicală grecească – mâna guidonică „a fost inventată pentru a exercita controlul! Pentru a se asigura că toți oamenii cântau aceeași melodie! Pe bune.”⁷

În epoca romantismului cavaleresc, epocă în care iubirea ajunge pe un pedestal greu de imaginat, apar trubadurul și jonglerul care cântă dorințele neîmplinite față de iubita sa. În *De amore*, de Capellanus a spus că „toate femeile sunt superficiale, invidioase și bârfitoare și considera că femeile de la țară puteau fi luate cu forța, dacă bărbaților le veneau poftele.”⁸ Acest tip de idei (unele mai mult sau mai puțin ridicole) au

influențat profund istoria culturală și muzicală. S-a descoperit ulterior că în cadrul aristocrației franceze (prin anii 1100 – 1200) existau femei trubadur care se numeau truberițe.⁹

Descoperirea imprimantei de partituri de către Gutenberg la 1470 a schimbat profund felul în care muzica a ajuns în contemporaneitate – până atunci muzica era reprodusă din memorie¹⁰. În secolele XV – XVI tipărirea de partituri este patentată, iar tehnologia îngăduie complexitatea la un alt nivel. „Oamenii au început să considere compozitorii artiști, nu artizani, dar plata lor consta în salarii sau venea de la sponsori. Nu aveau (încă) conceptul nostru de drept de autor.”¹¹ Abia în 1710 a fost legiferată ideea dreptului de autor.

Pe lângă astfel de istorii expuse într-o manieră foarte creativă, în benzile desenate mai apare descrierea unor procese în care se dezbate dacă muzica este sau nu știință,¹² dar și ideea că în muzica clasică autorii împrumutau adesea unul de la altul,¹³ mergând pe afirmația susținută de Igor Stravinski (1882-1971) care susține că „un compozitor bun nu imită, ci fură.”¹⁴ Pe la mijlocul secolului al XVIII-lea în muzică și în literatură apare ideea artei ca genialitate originală, iar compozitorii s-au distins, în operele lor, prin caracterul de noutate pe care-l dădeau acestora.¹⁵ Stephen Foster (1826-1864) e un compozitor american timpuriu care a dorit protejarea dreptului de autor.¹⁶ Acesta a încercat să își gestioneze singur întreaga existență, fără să fie sub autoritatea vreunui patronaj sau a unei reprezentatii. Secolul al XIX-lea aduce în prim-plan *ragtime*-ul (ritmul sincopat) care reprezintă un „stil american clasic – poliritmuri africane adăugate unei forme muzicale de inspirație europeană. *Marșul* acesta fiind dezvoltat de un compozitor american – John Philip Sousa.”¹⁷

O altă temă discutată este cea a sclavilor care sosesc în America – târâmul libertății – aducând cu ei muzica proprie, felul în care albi se machiau cu negru pe față pentru a imita cât mai bine culturile din care venea muzica pe care o cântau, versurile pline de stereotipuri rasiste, felul în care-și creează instrumentele („un instrument de coarde care folosea un dovreac drept cutie de rezonanță, combinat cu bongul din Senegal, a devenit un instrument american clasic, banjo.”¹⁸) și tradițiile lor muzicale. Se cunoaște faptul că muzica jazz apare în diferite

comunități afro-americane la finalul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea – rădăcinile sale fiind stilurile (muzicale) *ragtime*, *swing*, ritmuri din Caraibe și *blues*, jazz-ul fiind un stil de muzică cu mare impact asupra multor stiluri, în contemporaneitate.

Totuși, inițial, jazz-ul a fost asociat, față de muzica adevărată, cu o caricatură a unei rase primitive. „Jazz-ul a provocat anxietăți rasiale, dar a și depășit limita culorii, spărgând barierele culturale.”¹⁹ Atunci când se discută despre jazz, împrumutul, prelucrarea unor fragmente din diferite cântece și improvizarea lor sunt chestiuni esențiale. Însă, au existat și momente când artiștilor nu le plăcea să se împrumute de la ei – „când *Dizzy Crawl* a lui *Dizzy Gillespie* a fost înregistrată de *Count Basie* sub titlul *Rock-a-Bye Basie*, *Dizzy* s-a supărat tare.”²⁰

În tranziția de la stilul *blues* la *rock and roll*, *Chuck Berry* (1926-2017) e amintit ca personaj exemplar – căci acesta întrepătrunde, în muzica pe care o compune, stilul *country* și *rhythm and blues*, realizând un nou stil pentru chitară. Chiar *John Lennon* susținea că „dacă ai vrea să dai alt nume *rock and roll*-ului, l-ai putea numi *Chuck Berry*.”²¹ În ceea ce privește descrierea muzicii *rock and roll* scriitorul și liderul segregacionist *Asa Earl Carter* (1925-1979) – care voia să interzică *rock-ul* – susține că aceasta este „muzica simplă, cu ritm, a negrilor. Se adresează instinetelor omului și scoate la iveală animalul și vulgaritatea din ei...”²² Aparent, de la *Platon* – care dorea să interzică anumite genuri muzicale, deoarece muzica putea fi periculoasă – până la apariția *rock and roll*-ului nimic nu se schimbase, deși trecuseră 2400 ani – *rock-ul* se întrepătrundea cu muzica, culturile, rasele.²³

Așa cum muzica seculară și religioasă a împrumutat și a oferit cu împrumut în Renaștere, la fel s-a întâmplat și cu muzica *rock* – de pildă, *Richard Wayne Penniman* (cunoscut drept *Little Richard*, 1932-2020) a „luat muzica *gospel*, cu tânguierile și suspinele sale și a pus *rhythm and blues* peste ea.”²⁴ În acest fel, muzicienii albi au preluat/ împrumutat diferite versiuni de la oamenii de culoare pe care le-au îmblânzit, erau versiuni purificate, deoarece „segregarea afecta sălile de concert, posturile de radio, magazinele de discuri... și obiceiurile de ascultare. Asta însemna că era mai profitabil să fie difuzați artiștii albi.”²⁵ – piesele

erau transformate în alb. Rock-ul, din perspectiva cuiva de tipul lui Walter White, era considerat un imens egalizator al raselor, „un instrument nemaipomenit pentru a crea un nivel comun pentru integrarea tinerilor albi și de culoare.”²⁶ Invazia britanică, în care artiști britanici doreau să facă înregistrări americane, a adus mai multă vizibilitate artiștilor de culoare. De pildă, trupa britanică The Beatles a avut împrumuturi imense din *rhythm and blues*.

În poveste apar nu doar figuri ca Robert Johnson, Chuck Berry, Little Richard, Ray Charles, Public Enemy, ci și figuri contemporane ale muzicii pop precum Stevie Wonder, Pharrell Williams, Robin Thicke, John Legend și Adam Levine. De asemenea, este expusă istoria ideii de copyright care se implementează târziu și care apără doar exprimările *originale*. Se face trecerea de la Platon la Imperiul Roman, până la istoria hip-hop-ului sau chiar a rap-ului („recunosc că rap-ul bun e poezie de calitate”²⁷) și la aceia care considerau că jazz-ul va dezonora moștenirea patrimoniului muzical al albilor, respectiv că jazz-ul va corupe cultura muzicală. Extrem de valoroasă, pe alocuri pendulând între ironie și sarcasm, istoria din această carte are în vedere încercarea de stopare a împrumutului și a remix-ului în spațiul public, dar mai ales protejarea artiștilor de alți artiști.

Note:

¹ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, Traducere de George Hari Popescu, Redactarea traducerii de Ioana Văcărescu (București: f.e.): 16.

² James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 6.

³ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 244.

⁴ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 12.

⁵ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 20.

⁶ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 26.

⁷ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 29.

⁸ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 31.

⁹ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 32.

- ¹⁰ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 43.
- ¹¹ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 44.
- ¹² James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 49.
- ¹³ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 50.
- ¹⁴ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 52.
- ¹⁵ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 64.
- ¹⁶ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 76.
- ¹⁷ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 84.
- ¹⁸ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 77.
- ¹⁹ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 109.
- ²⁰ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 116.
- ²¹ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 136.
- ²² James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 136.
- ²³ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 137.
- ²⁴ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 139.
- ²⁵ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 141.
- ²⁶ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 141.
- ²⁷ James Boyle, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki, 2020, *Furt! O istorie a muzicii*, 183.

Bibliografie

Boyle, James, Jennifer Jenkins, Jeith Aoki. 2020. *Furt! O istorie a muzicii*.
 Traducere de George Hari Popescu. Redactarea traducerii de Ioana Văcărescu
 (București: f.e.)